

Departement Politieke
en Sociale Wetenschappen

Universiteit Antwerpen - UIA

PSW - papers

1998/2

**De juf is streng:
attitudes omtrent
kindertaal en
onderwijsgerichtheid**

Annick De Houwer

PSW

3

F

PSWP

:1998,2

uia.nia.nia

PSW-Paper

1998/2

Colofon

PSW-Papers is een initiatief van het departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen - UIA. De paperreeks heeft als doel het wetenschappelijk onderzoek dat aan het departement wordt verricht, te valoriseren en aan de buitenwereld kenbaar te maken.

Redactie:

Herman VAN PELT, coördinator

Peter BURSENS

Nico CARPENTIER

Sven DE BRUYN

Kristof DE LEEMANS

Redactieadres:

PSW-PAPERS

Universiteitsplein 1

B-2610 Antwerpen (Wilrijk)

Fax: + 32 3 820 28 82

E-mail: pswpaper@uia.ua.ac.be

PSW-Papers verschijnt viermaandelijks: maximaal 12 nummers per jaar, in de regel telkens 4 nummers op 3 publicatiemomenten (1 maart, 1 juli en 1 december) waarbij naar een evenwicht wordt gestreefd in bijdragen uit de verschillende afstudeerrichtingen van het departement (Bestuurswetenschappen, Communicatiewetenschap, Internationale Politiek en Sociale Wetenschappen).

Meer informatie over PSW-Papers en het departement Politieke en Sociale Wetenschappen vindt U op de website: <http://psw-www.uia.ac.be/psw/>

Bijkomende exemplaren kunnen aan de hand van het ingesloten formulier worden besteld op bovenstaand adres aan de prijs van 100 BEF (incl. verzending). De betaling gebeurt door het vereiste bedrag over te schrijven op het rekeningnummer 001-1354227-86 met vermelding van 'psw-papers'. Studenten kunnen op het redactiesecretariaat nummers verkrijgen aan 50 BEF.

ISSN: 1373-0770

V.U.: Herman VAN PELT

Concept omslag: DB &M nv, Leuven

**De juf is streng:
attitudes omtrent kindertaal en onderwijsgerichtheid**

Annick De Houwer

PSW

3

F

PSWP

:1998,2

.uia.uia.uia.

1 maart 1998

Annick De Houwer is sedert 1993 postdoctoraal onderzoeker bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen. Daarnaast is zij hoofddocent (deeltijds) bij het Departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de U.I.A. en daar vooral werkzaam bij de afdeling Communicatiewetenschap. Haar onderzoek omvat o.a. het terrein van het ontstaan van verbale communicatie, en de sociale achtergronden daarvan.

1. Inleiding

Mensen beoordelen elkaar op basis van taalgebruik. Ze hebben er niet de minste moeite mee om zuiver en alleen op basis van hoe iemand praat conclusies te trekken i.v.m. de intelligentie, leeftijd, godsdienst, etnische afkomst en persoonlijkheid van de spreker (zie b.v. Ryan en Giles 1982, Williams 1974, Wölck 1973).

De identificatie van een taalgemeenschap is binnen één mogelijke zienswijze terug te voeren op een groep mensen met gelijklopende taalattitudes (Labov 1966). Afhankelijk van de sociale homogeniteit van een bepaalde taalgemeenschap, kunnen sommige leden ervan op basis van specifieke kenmerken echter toch enigszins andere attitudes hebben dan leden die die kenmerken niet hebben. Hoe een persoon iemand inschat hangt namelijk niet alleen af van diens taalgebruik, maar ook van sociale kenmerken van de 'beoordelaar' (Carranza en Ryan 1975, Williams 1973). De onderhavige studie onderzoekt in welke mate mensen die op het eerste zicht tot dezelfde taalgemeenschap behoren gelijklopende dan wel verschillende taalattitudes hebben in functie van hun mate van 'onderwijsgerichtheid'. Onderwijsgerichtheid wordt hier gedefinieerd als een grote affiniteit met het onderwijs, ofwel omdat men zelf lesgeeft, ofwel omdat men een specifieke opleiding volgt ter voorbereiding van een loopbaan in het onderwijs. De basis voor de keuze van dit sociaal kenmerk, nl. onderwijsgericht zijn of niet, wordt hieronder uiteengezet.

De manier waarop iemand het taalgebruik van een ander persoon beoordeelt vormt dikwijls de basis voor hoe iemand zich in zijn gedragingen opstelt tegen die persoon. Zo kan de positieve

inschatting van het taalgebruik van een sollicitant mee de reden zijn voor het aanbieden van een werkcontract.

Binnen een taalgemeenschap worden ook kinderen al van jongsafaan beoordeeld op basis van hun taalgebruik (De Houwer 1995b, Rice 1992). Kleine kinderen zijn per definitie sterk afhankelijk van de volwassenen in hun omgeving. Gedrag patronen van volwassenen t.g.o. kinderen die aan taalattitudes gekoppeld zijn kunnen dan ook een verregaand effect hebben op het verder verloop van een kinderleven. Een leerkracht bijvoorbeeld die geconfronteerd wordt met een jong kind dat volgens hem of haar minder goed praat, zal misschien onbewust minder aandacht geven aan dat kind dan aan een kind dat volgens dezelfde leerkracht beter praat, met als gevolg minder goede onderwijskansen voor het negatief ingeschatte kind (dit is het vermaarde "Pygmalion"-effect; zie o.a. Rosenthal en Jacobson 1968). Een erg schrijnend voorbeeld van hoe de verwachtingspatronen van een leerkracht een sterk negatief effect kunnen hebben op de kansen om te leren in de klas is te vinden in Rist (1970), die beschrijft hoe een leerkracht bij haar eerste ontmoeting met een nieuwe groep kinderen de kinderen zitplaatsen toeweest op basis van haar eerste indruk van de kinderen, die mede bepaald was door hoe ze praatten. De kinderen vooraan in de klas waren positief ingeschat, de kinderen achteraan in de klas negatief. Een longitudinale studie van de interacties in de klas wees uit dat de leerkracht nauwelijks enige aandacht besteedde aan de kinderen achteraan, maar daarentegen veel aandacht gaf aan de kinderen die ze vooraan had geplaatst. Het gevolg was dat de kinderen achteraan weinig stimulatie kregen, rumoerig werden en dat uiteraard het negatieve beeld dat de leerkracht al had slechts werd bevestigd. De leerlingen die achteraan zaten leerden nauwelijks lezen of schrijven, terwijl de groep vooraan daar geen problemen mee had.

Precies omdat attitudes van leerkrachten tegenover de manier waarop jonge kinderen praten potentieel zo'n groot effect kunnen hebben, is het belangrijk te weten wat de attitudes van leerkrachten en toekomstige leerkrachten zijn t.o.v. kindertaal, en hoe ze eventueel verschillen van de attitudes van mensen uit dezelfde gemeenschap die niet met het onderwijs te maken hebben.

In het onderzoek dat aan de basis ligt van dit artikel wordt er nagegaan wat de attitudes zijn van onderwijsgerichte en niet-onderwijsgerichte volwassenen t.a.v. taalgebruik door Nederlandstalige vierjarige kleuters. Eerst wordt de algemene opzet van het onderzoek uiteengezet. Daarna wordt er meer informatie gegeven over de twee groepen respondenten die centraal staan in het onderzoek. De analyse valt uiteen in twee delen: een eerste globale en eerder ruwe analyse, en een tweede meer gedetailleerde analyse. In een laatste deel, tenslotte, worden de belangrijkste bevindingen samengebracht en van commentaar voorzien.

2. Methode

Taalattitude-onderzoek omvat traditioneel de volgende componenten (zie bvb. Wölck 1985): (1) een formeel attitude-instrument met waardetermen en waardeschalen, (2) taalstimuli, en (3) een jury.

2.1. Gebruikte termen en schalen

Het formeel attitude-instrument dat in deze studie werd gebruikt bestond uit 16 items (Tabel 1). Deze 16 items vallen uiteen in drie delen: een eerste deel met 13 waardetermen, een tweede deel met twee vragen (de "praat-goed-vraag" en de "school-vraag"), en een

derde deel met één vraag naar het vermeende geslacht van het te evalueren kind.

Deel 1: 13 attributen

<i>attribuut</i>	<i>positief of negatief?</i>
* flauw	negatief
* beleefd	neutraal
* bruto	negatief
* onsamenvastend	min of meer negatief
* zelfstandig	min of meer positief
* verstaanbaar	min of meer positief
* zenuwachtig	min of meer negatief
* vlot	positief
* teruggetrokken	negatief
* leuk	positief
* spontaan	positief
* lief	min of meer positief
* beschaafd Nederlands	eerder positief dan negatief

Deel 2: 2 vragen

- * Denkt u dat dit kind het goed zal doen op de lagere school?
- * Vindt u dat dit kind goed praat?

Deel 3: geslachtsbepaling

- * Hoorde u net een jongen of een meisje?

Tabel 1: Formeel attitude-instrument: items

Bij de bepaling van de waardetermen werd er uitgegaan van de methodologische en theoretische eis (zie bvb. Wölck 1985) dat termen die gebruikt worden in formele taalattitude-instrumenten ook daadwerkelijk "leven" bij de leden van de gemeenschap die de doelgroep is voor het attitude-instrument. Bij het bepalen van de termen voor de waardeschalen werd er dan ook gekozen voor een etnolinguïstische benadering. Die benadering hield in dat leden van de doelgroep informeel bevestigd werden m.b.t. hun algemene verwachtingen t.o.v. jonge kinderen en hun taalgedrag. In een informeel gesprek werd hen gevraagd welke eigenschappen ze meer of minder konden appreciëren in een vierjarige. De respondenten werden telkens verzocht om de termen die ze gebruikten ook uit te leggen.

In het totaal werden 104 respondenten bevestigd. De meesten onder hen waren tussen 20 en 40 jaar oud en woonden in het Antwerpse (Noot 1). Er werden ongeveer evenveel mannen als vrouwen bevestigd, en de respondenten waren vooral in de midden- en hogere middenklasse te situeren. Een deel van de respondenten werd op straat in de stad Antwerpen aangesproken door leden van het onderzoeksteam. Weer andere respondenten werden aangesproken in cafetaria's of drankgelegenheden. Ook waren er enkele gesprekken met bekenden of familieleden van leden van het onderzoeksteam. Deze voorbereidende fase werd afgesloten toen duidelijk werd dat de bevestigingen geen nieuwe termen meer opleverden.

Alleen de termen die verkregen werden door de bevestiging van de doelgroepleden liggen aan de basis van het attitude-instrument, zij het dan dat er uiteraard een aantal selectieprocedures dienden toegepast te worden om een praktisch hanteerbaar instrument te

ontwikkelen (zie De Houwer 1995 voor een meer diepgaande uiteenzetting over de hierbij gevolgde methode). Na uitgebreid pilootonderzoek met een twintigtal volwassenen uit het Antwerpse werden er 13 termen behouden voor het eerste deel van het attitude-instrument (zie Tabel 1). Voor die 13 termen wordt in Tabel 1 ook de semantische polariteit aangegeven, zoals die naar voor is gekomen uit de bevraging van de 104 respondenten. Voor de 13 attributen moest er een Likert-waardeschaal worden ingevuld zoals in Figuur 1.

Het tweede deel van het attitude-instrument omvatte twee vragen: de "school-vraag", en de "praat-goed-vraag" (zie Tabel 1). De respondenten kregen ook hier een waardeschaal in te vullen zoals bij de attributen het geval was (Figuur 1), maar zonder de antwoordmogelijkheid "niet van toepassing". Tenslotte was er een derde vraag naar het geslacht van het net gehoorde kind.

BRUUT	○	○	○	○	○	[]
	ja	eerder wel	min of meer	eerder niet	nee	<i>nvt</i>

Figuur 1: Voorbeeld van een waardeschaal

2.2. De taalstimuli

De stimuli die gebruikt werden, waren vier korte audiofragmenten. Deze fragmenten waren 30 tot 50 seconden lang. Ze waren ingesproken door vier eentalig Nederlandstalige vierjarigen, twee meisjes en twee jongens. De fragmenten waren gelijklopend qua inhoud, vermits ze hetzelfde prentenboekje betroffen. De prenten waren vijf opeenvolgende plaatjes uit het boek *Kikker is verliefd* van Max Velthuijs (1989) waarbij een kikker hoog in de lucht springt, vervolgens valt en verzorgd wordt door een eend. Piloottesten hadden uitgewezen dat vierjarigen weinig moeite hebben om de verbanden tussen de plaatjes aan te geven, maar dat de verteltaak

toch niet al te gemakkelijk was, zodat er spontaan heel wat variatie kon optreden bij het vertellen van het verhaal. De uiteindelijke stimuli werden bij de geselecteerde kinderen thuis opgenomen in aanwezigheid van alleen de moeder, die haar kind vroeg een verhaaltje te vertellen bij de plaatjes. De stimuli bevatten alleen kinderuitingen zonder interruptie vanwege de moeder (voor meer informatie, zie De Houwer en Wölck 1997).

Net zoals de termen voor het attitude-instrument werden ook de stimuli uitgetest in een pilootfase. Er werd met opzet gezorgd voor veel variatie tussen de fragmenten, bijvoorbeeld voor wat betreft de mate van standaardtaalgebruik en de helderheid van spreken.

2.3. De jury

De jury tenslotte bestond uit een totaal van 329 respondenten. Een formulier met achtergrondgegevens die elke respondent voor zichzelf invulde geeft informatie over leeftijd, geslacht, woonplaats, mate van onderwijsgerichtheid (zie onder), zelf-ingeschatte sociale klasse en ouderschap. Al de respondenten woonden in de provincie Antwerpen, en ongeveer de helft ervan woonde in het Antwerpse (Noot 1) zelf. De leeftijd van de respondenten varieerde tussen 19 en 40 jaar. Het grootste deel van de respondenten situeert zichzelf in de middenklasse of hogere middenklasse. Deze sociale situering geeft natuurlijk geen evenwichtig beeld van Antwerpse volwassenen in het algemeen (vergelijk bijvoorbeeld Vranken en Abdeljelil 1995), maar reflecteert wel de sociale klasse buiten de directe gezinsomgeving die normaliter kleuters beoordeelt (denk maar aan kleuterleerkrachten, schoolhoofden, medisch personeel en logopedisten).

Omdat kleuterleerkrachten in Vlaanderen een erg belangrijke rol spelen bij het beoordelen van kleuters (in Vlaanderen is er gratis onderwijs voor kleuters vanaf de leeftijd van tweeënhalf jaar, en is het ook normaal dat kleuters vanaf die leeftijd of vanaf de leeftijd van 3 jaar naar school gaan), werd er heel specifiek op gelet dat een aanzienlijk deel van de respondenten gerecruteerd werd uit de Antwerpse kleuternormaalscholen. Bij de recrutering werd er gepoogd zoveel mogelijk differentiatie in de groep in zijn geheel te verkrijgen wat betreft veronderstelde ervaring met en affiniteit voor kleine kinderen: de groep respondenten bestond uit universiteitsstudenten (waarschijnlijk nog geen ervaring als ouder, wellicht geen uitgesproken affiniteit voor kinderen), tweede- en derdejaarsstudenten in (kleuter-)normaalscholen (waarschijnlijk ietwat ervaring met jonge kinderen samen met een grote affiniteit), leerkrachten kleuter- en lager onderwijs en ouders met jonge kinderen (in ieder geval ervaring met jonge kinderen, en een variabele affiniteit). De geografische beperking was de fusiegemeente Antwerpen.

De respondenten beluisterden de vier taalfragmenten in groep in een grote ruimte of individueel in een huiselijke omgeving. De stimuli werden in dezelfde volgorde afgespeeld voor alle respondenten.

Na een korte mondelinge inleiding op het doel van het onderzoek werd de respondenten verteld dat zij vier spraakfragmenten zouden horen van vierjarige kinderen, die telkens een verhaaltje vertelden over een kikker. De respondenten werden verzocht elke kleuter en hoe die sprak te evalueren aan de hand van een formulier waarop een oordeel kon gegeven worden over hoe de kleuter in kwestie overkwam. Dit formulier bestond uit de vijftien waardeschalen (cf. supra), die werden ingevuld direct na het beluisteren van elk

fragment. Ook werd de respondenten gevraagd op te schrijven of het kind dat ze net gehoord hadden een jongen of een meisje leek te zijn. Aan de hand van een oefenbladzijde met de term "eigenwijs" (die echter niet op de echte waardeschalen voorkwam) werd vóór het begin even overlopen wat de antwoordmogelijkheden waren.

Bij de eerste verwerking van de resultaten werden de antwoorden van 23 respondenten geëlimineerd uit het gegevensbestand omwille van hun al te grote systematische voorkeur voor 'min of meer'-antwoorden. Uiteindelijk vormden dus 306 respondenten de basis voor de verdere analyse.

3. Onderwijsgerichtheid

De 306 respondenten vallen netjes uiteen in twee groepen van telkens 153 individuen die verschillen wat betreft hun onderwijsgerichtheid: de ene helft van de 306 respondenten, de onderwijsgerichte groep, heeft al eens les gegeven en wil dat nog graag doen, of heeft nog geen les gegeven maar wil dat graag gaan doen (een aanzienlijk aantal van de 306 respondenten was student in pedagogische hogescholen binnen de opleiding kleuteronderwijs). De andere helft respondenten, de niet-onderwijsgerichte groep, heeft absoluut geen affiniteit met het onderwijs, heeft nooit les gegeven en is daar naar eigen zeggen ook niet in geïnteresseerd.

	midden	hogere (midden)	lagere (midden)	geen informatie	totaal
OWG	92	40	5	16	153
NOWG	92	37	15	9	153
totaal	184 (60%)	77 (25%)	20 (7 %)	25 (8%)	306

Tabel 2: Zelfbepaalde sociale klasse en onderwijs-gerichtheid

Zoals blijkt uit Tabel 2 is er heel weinig verschil tussen de twee groepen (onderwijsgericht (OWG) of niet-onderwijsgericht (NOWG) wat betreft hun zelf ingeschatte sociale achtergrond, en situeren de meeste van de respondenten zichzelf binnen de midden- of hogere middenklasse.

4. Het verband tussen onderwijsgerichtheid en responsen

In dit deel wordt geanalyseerd in hoeverre de responsen van de onderwijsgerichte groep (OWG) verschillen van die van de niet-onderwijsgerichte groep (NOWG). Eerst volgt een vrij globale analyse met aanwijzing van eerste resultaten. Daarna wordt een tweede, meer gedetailleerde analyse voorgesteld.

4.1. Analyse 1

4.1.1. Inleiding

De respondenten konden voor de dertien attributen en de twee vragen op het attitude-instrument (zie deel 2. supra) telkens kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden. Voor de attributen was er ook een zesde mogelijkheid om te antwoorden met 'niet van toepassing'. Uiteraard konden respondenten ook helemaal geen respons geven.

Als eerste bevinding kan algemeen gesteld worden dat de antwoordmogelijkheid 'niet van toepassing' en de occasionele afwezigheid van een respons zeer sterk gelijklopen voor de twee groepen (OWG: onderwijsgericht/ NOWG: niet-onderwijsgericht). Deze scores worden dan ook verder niet in aanmerking genomen.

De uit te voeren analyse betreft dan de responsen 'ja', 'eerder wel', 'min of meer', 'eerder niet' en 'nee'. In een eerste coderingsfase werden de responsen voor 'ja' en 'eerder wel' samengeteld en opgedeeld in een categorie 'positieve respons'. Ook werden de responsen voor 'eerder niet' en 'nee' samengeteld, die dan terechtkwamen in een categorie 'negatieve respons'. De responsen voor 'min of meer' bleven onveranderd. De samensmeltingen werden uiteraard alleen doorgevoerd voor de dertien attributen en de twee vragen (zie deel 1 en 2 van Tabel 1). De antwoorden op de geslachtsvraag worden hieronder apart behandeld.

4.1.2. Positieve, negatieve en neutrale responsen op de waardeschalen

Na de samensmelting zijn er per respondentengroep in het totaal 180 mogelijke antwoorden: drie antwoordcategorieën (positief, min of meer, en negatief) voor zestig waardeschalen (er werden 15 schalen ingevuld voor telkens 4 fragmenten; van de 60 schalen zijn er dus telkens 4 die hetzelfde item betreffen, d.w.z. dezelfde vraag of hetzelfde attribuut, maar dan wel telkens voor een ander fragment).

	LEUK/fragm. 3/ positieve respons	BELEEFD/fragm. 4/ positieve respons
OWG	70	67
NOWG	40	63
verschil	>10	<10

Tabel 3: Responspatronen en mate van verschil tussen OWG en NOWG: een voorbeeld

Om te bepalen of er verschillen waren tussen de responspatronen van de twee respondentengroepen werd er berekend hoeveel punten verschil er waren tussen elk van de 180 antwoordmogelijkheden die elk van beide groepen gaven. In principe was er telkens een verschil van 153 punten mogelijk tussen de responsen per groep (in theorie kunnen alle 153 respondenten binnen één groep antwoorden met bijvoorbeeld JA, wat dan telkens een nul oplevert voor de andere antwoordmogelijkheden).

Als we kijken naar die responsen waar meer dan 10 respondenten binnen elke groep (d.i., tenminste 6,5% van de respondenten binnen elke groep) voor een bepaalde item-fragment combinatie anders antwoordden dan de andere groep, dan vinden we dat voor 53 ofwel slechts 29% van de 180 mogelijke responsen. In 71% van de gevallen is er dus sprake van eerder gelijklopende responsen, i.e., van responsen met maximaal 10 punten verschil tussen de overeenkomstige scores voor de twee groepen (voor een verduidelijking, zie het voorbeeld in Tabel 3). Over het algemeen genomen is dus de overeenkomst tussen de twee groepen veel groter dan het verschil.

De 53 responsen waarbij een relatief groot verschil te zien is tussen de twee groepen komen voor in alle drie de antwoordcategorieën, maar niet in dezelfde mate: 21 maal voor een positief antwoord, 14 maal voor een negatief antwoord, en 18 maal voor het antwoord 'min of meer'.

Het is mogelijk dat de 53 relatief grote verschillen in responsen tussen de twee groepen zich slechts voordoen bij een klein aantal items (attributen en/of vragen), of integendeel eerder evenwichtig verdeeld zijn over de 15 items. Deze laatste mogelijkheid blijkt het geval te zijn (Tabel 4): er komen duidelijk verschillende responsen voor bij 14 van de 15 items (de grote uitzondering is het item BRUUT), en er is geen enkel van die 14 items dat voor alle vier fragmenten duidelijk verschillende responsen vertoont voor de twee groepen. Er is dus geen enkel item waar de twee respondentengroepen voor alle fragmenten sterk verschillen. De spreiding van de 53 relatief sterk verschillende responsen over de 14 items is niet helemaal evenwichtig, maar het patroon dat men zou verwachten bij een eventueel sterk verband tussen de 53 responsen en een klein aantal items blijft afwezig: dergelijk patroon zou erin bestaan dat er telkens 10, 11 of 12 (12 is het maximum: 3 antwoordmogelijkheden voor 4 fragmenten) relatief sterk verschillende responsen zouden zijn voor 4 of 5 items. De kwantitatieve verschillen in de responsen tussen de twee groepen zijn dus niet opvallend item-gebonden.

* vlot	6	* leuk	4
* onsamenvastend	6	* spontaan	3
* zenuwachtig	5	* school-vraag	3
* praat-goed-vraag	5	* beleefd	2
* teruggetrokken	4	* zelfstandig	2
* beschaafd Nederlands	4	* flauw	1
* verstaanbaar	4	* bruto	0
* lief	4		

Tabel 4: De 53 sterk verschillende responsen per item

4.1.3. De geslachtsvraag

Voor drie van de vier fragmenten had het merendeel van de respondenten het juiste geslacht genoteerd van het net gehoorde kind (Tabel 5). Bij de responsen van de twee groepen is er nauwelijks of geen verschil hierin te zien (vergelijk de OWG en de NOWG-responsen voor fragmenten 1, 2 en 3).

	jongetje fragment 1	meisje fragment 2	meisje fragment 3	jongetje fragment 4
OWG	90%	83%	76%	47%
NOWG	90%	82%	74%	40%
	90%	82%	75%	44%
	(N=303)	(N=302)	(N=301)	(N=297)

Tabel 5: Percentages correcte responsen op de geslachtsvraag

Fragmenten 1 en 2 waren het meest duidelijk "geslachtszeker", met een totaal van respectievelijk 90 en 82% correcte responsen. Bij fragment 3 was er duidelijk minder zekerheid omtrent het geslacht (slechts 75% correcte responsen). De responsen voor fragment 4 vallen sterk op omdat hier lang niet de helft van alle respondenten het geslacht correct had bepaald: alhoewel het fragment gesproken was door een jongetje, dachten 56% van de respondenten een meisje gehoord te hebben. Fragment 4 bleek dus wat betreft het geslacht erg ambigu te zijn voor de groep respondenten als geheel. Bij fragment 4 vinden we ook een verschil tussen de responsen door de twee groepen: de onderwijsgerichte groep lijkt iets meer onderlegd te zijn dan de niet-onderwijsgerichte groep wat betreft de geslachtsbepaling van het kind gehoord in fragment 4: de OWG-groep doet het 7% beter dan de NOWG-groep.

4.2. Analyse 2

4.2.1. Inleiding

De voorgaande analyses tonen aan dat de onderwijsgerichte respondenten in dit attitude-onderzoek zich over het algemeen gedragen zoals de niet-onderwijsgerichte. Tevens zijn de kwantitatief eerder grote verschillen die er dan al voorkomen niet sterk gebonden aan een specifiek attribuut of een specifieke vraag van het attitude-instrument.

In een Amerikaans onderzoek naar attitudes t.o.v. kindertaal door leerkrachten vs. niet-leerkrachten kwam hetzelfde globale resultaat naar voren (Rice e.a. 1993). Het is echter niet alleen interessant te weten wat de grootte is van verschillen tussen responsen voor de twee groepen. Het kan tevens belangrijk zijn om te weten wat de richting is van die verschillen: het is mogelijk dat de onderwijsgerichte groep "strenger" is dan de niet-onderwijsgerichte,

m.a.w., dat de OWG-groep systematisch alle kinderen minder positief beoordeelt dan de NOWG-groep, of omgekeerd, ook al zijn de kwantitatieve verschillen tussen de scores minder uitgesproken.

In de volgende analyses wordt dan ook gekeken naar alle responsen waar er verschillen waren tussen de scores voor de twee groepen, ook naar die responsen waar er een minder groot kwantitatief verschil was tussen de twee groepen, en wordt ook de richting van de verschillen in aanmerking genomen. Tevens worden nu ook de verschillende fragmenten met elkaar vergeleken, iets wat in Analyse 1 slechts gebeurde voor de geslachtsvraag.

4.2.2. Scores en waardeschalen: een meer gedetailleerde analyse

Voor 50 van de 60 waardeschalen was er voor tenminste één van de drie antwoordmogelijkheden een verschil van meer dan 4 punten tussen de scores voor de twee respondentengroepen. Deze 50 waardeschalen werden verder geanalyseerd wat betreft de richting van de verschillen in de scores voor de twee groepen.

(1)	ITEM	fragment	polariteit	ja/eerder wel	nee/eerder niet
OWG	flauw	3	negatief	76	32
NOWG	flauw	3	negatief	80	23

Hogere positieve inschatting door OWG dan NOWG voor het negatieve FLAUW, fragment 3, omwille van het relatief lager aantal positieve responsen en het tegelijkertijd hoger aantal negatieve responsen bij OWG

Figuur 2a: Semantische polariteit, respons en verschillen in inschatting: twee voorbeelden

(2)	ITEM	fragment	polariteit	ja/eerder wel	nee/eerder niet
OWG	beleefd	1	positief	29	33
NOWG	beleefd	1	positief	42	32

Hogere positieve inschatting door NOWG dan OWG voor het positieve BELEEFD, fragment 1, omwille van het relatief hoger aantal positieve responsen en het tegelijkertijd minder hoog aantal negatieve responsen bij NOWG

Figuur 2b: Semantische polariteit, respons en verschillen in inschatting: twee voorbeelden

De 13 attributen op het formeel attitude-instrument hebben op zich een semantische polariteit (zie Tabel 1; de semantische polariteit van de attributen werd net zoals de attributen zelf etnolinguïstisch bepaald). De polariteit van de goed-praat-vraag en de school-vraag is positief. Rekening houdend met de polariteit van een item (een attribuut of een vraag) kan een vergelijking van twee overeenkomstige scores het toelaten een besluit te trekken i.v.m. de relatief meer of minder positieve instelling van een groep respondenten t.o.v. een bepaald fragment voor wat betreft een specifiek item (zie de voorbeelden in Figuur 2a en 2b). Uiteraard moeten neutrale responsen ('min of meer') bij zo'n vergelijking buiten spel blijven.

Bij een vergelijking van alle negatieve en positieve responsen van de twee groepen (OWG en NOWG) voor de 50 waardeschalen waar er voor deze responsen verschillen zijn tussen de scores komt naar voor dat bij 42 van die waardeschalen de OWG-groep zich minder streng en meer positief opstelt dan de NOWG-groep. Deze bevinding stoelt op de gelijktijdige vaststellingen (1) dat bij de OWG-groep er voor eerder positieve items relatief meer positieve en relatief minder

negatieve responsen voorkomen, en (2) dat bij de OWG-groep er voor eerder negatieve items relatief minder positieve en relatief meer negatieve responsen voorkomen (cf. de procedure in Figuur 2a en 2b). Slechts voor 8 van de 50 waardeschalen schat de OWG-groep het betreffende kind negatiever in dan de NOWG-groep. Die 8 gevallen zijn gespreid over 7 verschillende items, en dus weer niet gebonden aan één of twee items.

Als er al verschillen zijn tussen de OWG-groep en de NOWG-groep, dan lijken de onderwijsgerichte respondenten zich over het algemeen dus milder te tonen t.a.v. de vierjarigen die zij moesten evalueren dan de niet-onderwijsgerichte respondenten. Een analyse waarin de data werden georganiseerd per fragment geeft echter een ietwat ander beeld. Dit wordt duidelijk in het volgende deel.

4.2.3. Scores en fragmenten

In het vorige deel werd gevonden dat op een totaal van 50 relevante waardeschalen er bij 42 sprake was van een mildere inschatting door de OWG-groep dan door de NOWG-groep, terwijl voor 8 waardeschalen het omgekeerde het geval was. Als we bekijken hoe de mildere vs. strengere inschattingen verdeeld zijn over de afzonderlijke fragmenten, zien we het volgende (Tabel 6): algemeen genomen is er een veel mildere inschatting van de kinderen door de onderwijsgerichte groep dan door de niet-onderwijsgerichte, en dit voor alle fragmenten. Maar tegelijkertijd zien we wel een afwijking wat betreft fragment 4: hier zien we 5 van die 8 gevallen waar de algemene positieve trend omgedraaid is, wat duidt op een strengere inschatting door de OWG- dan de NOWG-groep. Ook stellen we bij fragment 4 het kleinste kwantitatief verschil vast tussen de mildere en strengere inschattingen in vergelijking met de andere fragmenten (vergelijk de proportionele verdeling van de twee inschattingen per

fragment). Zoals eerder ook al bleek bij de inschatting van het geslacht (zie deel 4.1.3.) neemt Fragment 4 ook hier een bijzondere plaats in. In de volgende paragrafen wordt een mogelijke verklaring hiervoor gegeven.

	fragm. 1	fragm. 2	fragm. 3	fragm. 4	totaal
mildere	9 (0,8)	13 (1)	14 (0,9)	6 (0,55)	42 (0,8)
strengere	2 (0,2)	0	1 (0,1)	5 (0,45)	8 (0,2)
totaal	11	13	15	11	50

Tabel 6: Mildere/strengere inschatting door OWG per fragment

De speciale plaats van fragment 4 zal selectief behandeld worden aan de hand van de responsen voor 2 van de 15 items, nl. de praat-goed- en de school-vraag.

Als alle positieve en negatieve antwoorden voor de goed-praat-vraag worden samengenomen en vergeleken per groep (Tabel 7), komt hetzelfde effect voor fragment 4 naar voor als bij Tabel 6: fragment 4 wordt in vergelijking met de andere fragmenten strenger ingeschat door de OWG- dan de NOWG-groep. Voor de fragmenten 1, 2, en 3 geeft de OWG-groep telkens meer positieve en minder negatieve responsen dan de NOWG-groep (dit sluit aan bij de vroegere vaststelling van een algemeen mildere houding vanwege de OWG-groep). Voor fragment 4 is dit beeld echter omgedraaid, en geeft de OWG-groep merkelijk minder positieve responsen dan de NOWG-groep, en 4% meer negatieve responsen dan de NOWG-groep. Verder is het duidelijk dat fragment 4 met 26 positieve responsen en 215 negatieve responsen uitzonderlijk slecht scoort op de praat-goed-

vraag, en daarmee ook het slechtst wordt ingeschat van al de fragmenten (vergelijk bijvoorbeeld fragment 2, waar bijna het spiegelbeeld te zien is met 209 positieve responsen en 29 negatieve).

fragm.	Positieve respons				Negatieve respons			
	1	2	3	4	1	2	3	4
OWG	0,62	0,52	0,52	0,35	0,39	0,45	0,45	0,52
NOWG	0,38	0,48	0,48	0,65	0,61	0,55	0,55	0,48
totaal	71	209	46	26	128	29	143	215

Tabel 7: Praat-goed-vraag: positieve en negatieve responsen van de groepen OWG en NOWG per fragment in proportionele cijfers

Het negatieve beeld van fragment 4 wordt bevestigd door de responsen op alle andere items uit het attitude-instrument: fragment 4 wordt heel negatief ingeschat en steeds minder positief dan de andere drie fragmenten. Fragment 4 heeft dus duidelijk geen goede indruk gemaakt op de respondenten, en heeft een veel slechtere indruk gemaakt op de onderwijsgerichte dan de niet-onderwijsgerichte groep. Tevens gaat de onderwijsgerichte groep bij fragment 4 in tegen haar algemene tendens om kinderen meer positief in te schatten dan de niet-onderwijsgerichte groep. Men zou kunnen stellen dat bij een algemeen negatief ingeschat kind de onderwijsgerichte groep dit kind extra negatief evalueert.

De strengere inschatting van fragment 4 werd ook gemaakt bij de school-vraag (Tabel 8). Net zoals bij de praat-goed-vraag geeft de

OWG-groep voor de fragmenten 1, 2, en 3 telkens meer positieve en minder negatieve responsen dan de NOWG-groep.

fragm.	Positieve respons				Negatieve respons			
	1	2	3	4	1	2	3	4
OWG	0,54	0,52	0,57	0,44	0,40	0,36	0,35	0,53
NOWG	0,46	0,48	0,43	0,56	0,60	0,64	0,65	0,47
totaal	109	219	76	45	43	11	57	92

Tabel 8: School-vraag: positieve en negatieve responsen voor de groepen OWG en NOWG per fragment in proportionele cijfers

Voor fragment 4 is dit beeld echter weer omgedraaid, en geeft de OWG-groep minder positieve en meer negatieve responsen dan de NOWG-groep. Verder is fragment 4 het enige dat meer negatieve dan positieve responsen scoort op de school-vraag: alhoewel er onderlinge verschillen zijn tussen de andere fragmenten, zijn er meer respondenten die denken dat de kinderen die te horen waren op fragmenten 1, 2 en 3 het wel goed zullen doen op school, terwijl voor fragment 4 er meer respondenten zijn die denken dat het kind dat op dit fragment te horen was het slecht zal doen op school.

Bij een onderlinge vergelijking van de totale gegevens voor de school-vraag en de praat-goed-vraag wordt de aparte plaats van fragment 4 nog duidelijker (Tabel 9): bij fragment 4 zijn de laagste percentages positieve responsen te vinden, en de hoogste percentages negatieve responsen. Fragment 4 doet het dus veel slechter dan alle andere fragmenten. Vooral bij de school-vraag valt het zeer slecht scoren van fragment 4 op: in vergelijking met de praat-goed-vraag

krijgt de school-vraag veel minder negatieve responsen te verwerken (31% bij de school-vraag t.g.o. 59% bij de praat-goed-vraag). Over het algemeen lijken respondenten dus minder geneigd te zeggen dat een kind het later slecht zal doen op school dan dat het kind niet goed praat. Tegen deze achtergrond is het opvallend dat fragment 4 bijna de helft van de negatieve responsen voor de school-vraag voor zijn rekening neemt, terwijl er een algemene trend is om bij de school-vraag een positieve respons te geven (69%).

fragm.	Positieve respons					Negatieve respons				
	1	2	3	4	tot.	1	2	3	4	tot.
School	24%	49%	17%	10%	449	21%	4%	28%	45%	203
Praat-goed	20%	59%	13%	7%	352	25%	6%	28%	42%	515

Tabel 9: School-vraag en praat-goed-vraag: totale positieve en negatieve responsen per fragment in percentages

Bij de praat-goed-vraag geven meer respondenten een negatief (59%) dan een positief (41%) antwoord. Dit verschilt dus van de responsen op de school-vraag. Toch lopen de responsen voor de twee vragen sterk gelijk, tenminste als men de fragmenten apart bekijkt. Tabel 9 laat zien dat de scores voor de twee vragen per fragment dicht bij elkaar liggen: ze vertonen meestal een verschil van slechts 3 of 4%. De positieve responsen voor fragment 2 vormen een uitzondering met een verschil van 10%. De responsen op de vraag of een kind goed praat en de responsen op de vraag of een kind het goed zal doen op de lagere school zijn dus sterk aan elkaar gerelateerd.

5. Conclusie

Een globale analyse van de gegevens uit onderhavig onderzoek naar taalattitudes t.o.v. kindertaal door onderwijsgerichte en niet-onderwijsgerichte respondenten laat vermoeden dat onderwijsgerichte respondenten kwantitatief bekeken, over het algemeen, ongeveer dezelfde responspatronen gebruiken als niet-onderwijsgerichte respondenten. De onderwijsgerichte en niet-onderwijsgerichte respondenten in de onderzochte groep behoren dus zeker tot dezelfde taalgemeenschap als het hebben van algemeen gelijklopende taalattitudes als criterium genomen wordt. Wanneer er kwantitatieve verschillen in de responspatronen zijn, vertonen de onderwijsgerichte respondenten wel sterk de neiging om zich positiever uit te laten over de kinderen waarover ze een oordeel moeten vellen dan de niet-onderwijsgerichte respondenten. Echter, als een kind - globaal bekeken - een heel slechte indruk maakt, staan de onderwijsgerichte respondenten er veel kritischer tegenover dan de niet-onderwijsgerichte respondenten. In vergelijking met de niet-onderwijsgerichte respondenten lijken de onderwijsgerichte respondenten dus een minder tolerante houding te hebben t.o.v. gepercipieerde inferioriteit, terwijl ze over het algemeen genomen een hogere waardering hebben voor gepercipieerde superioriteit.

Deze resultaten werden verkregen op basis van het beluisteren van taalfragmenten. Onderwijsgerichte personen hechten dus blijkbaar meer aandacht aan taal als gepercipieerde indicator van allerlei persoonlijkheidskenmerken en cognitieve mogelijkheden dan niet-onderwijsgerichte personen uit dezelfde taalgemeenschap. Hoe dit verschil verklaard kan worden blijft voorlopig een onbeantwoorde vraag. Naar de praktijk van het onderwijs toe is het echter belangrijk

te benadrukken dat zelfs al bij vierjarige kleuters hun taalgedrag aanleiding kan zijn tot potentieel verrijkende gevolgen. Het lijkt daarom van groot belang dat leerkrachten in de kleuter- en lagere school zich meer bewust worden van de rol die taalgebruik speelt in hun eigen houding t.g.o. de jonge kinderen die ze onder hun hoede hebben. Daarbij moet het duidelijk zijn dat taalgebruik gekoppeld is aan zeer veel verschillende factoren, en geen absoluut gegeven is. Taalgebruik is integendeel een dynamisch iets dat gestadig verandert, en dat gestuurd en bijgestuurd kan worden door de omgeving. In ieder geval zullen kinderen die het verbaal nog niet zo goed doen er baat bij hebben als de volwassenen die hen moeten evalueren zich er rekenschap van geven dat taalgebruik op zich geen automatisch verband houdt met leren leren, maar dat dit verband versterkt wordt door hoe leerkrachten en andere volwassenen reageren op het taalgebruik van de kinderen waarmee ze te maken hebben. Onderhavige bijdrage hoopt een begin van inzicht gegeven te hebben in de dynamiek die er bestaat tussen taalgebruik door kinderen en hoe volwassenen dat taalgebruik beoordelen.

Noten

* De auteur dankt hierbij de vele mensen en instellingen die hun medewerking aan het onderzoek hebben verleend. In het bijzonder dankt de auteur de studenten van het departement PSW van de UA (UIA) die geholpen hebben bij de gegevensverzameling en de eerste tabulatie ervan, en ook Prof. Dr. Wölck van de State University of New York at Buffalo voor zijn continue steun en expert advies.

1. Om te kunnen bepalen wat de termen 'het Antwerpse' en 'Antwerpen' echt betekenen voor de mensen die in of dicht bij de fusiegemeente Antwerpen wonen, werden er informele gesprekken gevoerd met een aantal mensen woonachtig in en rond Antwerpen. Het concept 'Antwerpen' of 'het Antwerpse' omvat dan de volgende gebieden: die delen van de fusiegemeente Antwerpen en van de gemeente Mortsel die ten noorden liggen van wat de 'Militaire Baan' wordt genoemd (Frans Van Dunlaan), ten westen van de Ring rond Antwerpen en ten zuiden van de 'Boudewijnsnelweg' of de E313. Ook heel Hoboken behoort duidelijk tot 'Antwerpen'.

Bibliografie

- CARRANZA, M., RYAN, E., (1975) 'Evaluative reactions of bilingual Anglo and Mexican American adolescents towards speakers of English and Spanish', in *International Journal of the Sociology of Language*, 6: 83-104.
- DE HOUWER, A., (1995a) 'Beschrijvingen van kinderen en hun taalgedrag: een etnolinguïstische benadering', in HULS, E., KLATTER-FOLMER, J. (eds.) *Artikelen van de Tweede Sociolinguïstische Conferentie.*: 261-268; Delft: Eburon.
- DE HOUWER, A., (1995b) 'Verwachtingen omtrent kindertaal: een eerste impressie', in ELBERS, L., VAN DER Meulen, S., SCHLICHTING, L. (eds.), *NET-Symposium 1995.*: 50-52; Utrecht: Universiteit Utrecht.
- DE HOUWER, A., WOELCK, W., (1997) 'An ethnographic method for studying attitudes towards child language', in PUETZ, M. (ed.), *Language choices? Conditions, constraints, and consequences.*: 275-286; Amsterdam: John Benjamins.
- LABOV, W., (1966) *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- RICE, M., (1992) ' 'Don't talk to him; He's weird': A social consequences account of language and social interactions', in KAISER, A., GRAY, D. (eds.), *Enhancing children's communication: Research foundations for intervention.*: 139-158; Baltimore, MD: Brookes.
- RICE, M., HADLEY, P., ALEXANDER, A. (1993) 'Social biases toward children with speech and language impairments: A correlative causal model of language limitations', in *Applied Psycholinguistics*, 14: 445-471.
- RIST, R., (1970) 'Student social class and teacher expectations: the self-fulfilling prophecy in ghetto education', in *Harvard Educational Review*, 40: 411-451.

- ROSENTHAL, R., JACOBSON, L., (1968) *Pygmalion in the classroom*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- RYAN, E., GILES, H., eds. (1982) *Attitudes towards language variation: social and applied contexts*. London: Edward Arnold.
- VELTHUIJS, M. (1989) *Kikker is verliefd*. Amsterdam: Leopold.
- VRANKEN, J., ABDELJELIL, Y.B., (1995) *Sociale kaart van Antwerpen*. Leuven: Acco.
- WILLIAMS, F., (1973) 'Some research notes on dialect attitudes and stereotypes', in SHUY, R., FASOLD, R. (eds.), *Language attitudes: current trends and prospects.*: 113-128; Washington, DC: Georgetown University Press.
- WILLIAMS, F., (1974) 'The identification of linguistic attitudes', in *International Journal of the Sociology of Language*, 3: 21-32.
- WOELCK, W., (1973) 'Attitudes towards Spanish and Quechua in bilingual Peru', in SHUY, R., FASOLD, R. (eds.), *Language attitudes: current trends and prospects.*: 129-147; Washington, DC: Georgetown University Press.
- WOELCK, W., (1985) 'Language attitude studies. Problems and suggestions', in HARTIG, M. (ed.), *Perspektiven der angewandten Soziolinguistik.*: 35-48; Tübingen: Gunter Narr Verlag.

SAMENVATTING

Deze studie analyseert mogelijke verschillen tussen onderwijsgerichte en niet-onderwijsgerichte individuen in hoe zij zeer jonge kinderen beoordelen op basis van hun taalgebruik. Uit het taalattitude-onderzoek waarover gerapporteerd wordt blijkt dat globaal genomen er weinig kwantitatief opvallende verschillen zijn tussen onderwijsgerichte en niet-onderwijsgerichte respondenten. Wanneer de verschillen die er zijn echter kwalitatief worden bekeken komt naar voren dat onderwijsgerichte respondenten meer extreem reageren dan niet-onderwijsgerichte respondenten: bij kinderen die algemeen genomen een goede indruk maken heeft de onderwijsgerichte groep een relatief mildere houding dan de niet-onderwijsgerichte groep, terwijl bij het kind dat algemeen genomen een slechte indruk maakt de onderwijsgerichte groep zich zelfs nog strenger opstelt dan de niet-onderwijsgerichte groep.

Vermits waardeoordelen zich kunnen vertalen in gedragspatronen, is het belangrijk dat leerkrachten zich bewust worden van de cruciale rol die taalgebruik speelt in hun beoordeling van jonge kinderen, zodat zij kunnen vermijden dat hun houding t.o.v. het taalgebruik door de kinderen die zij moeten helpen opvoeden in de weg staat van hun verdere harmonieuze en positieve ontwikkeling.

SUMMARY

This study analyses possible differences between teachers and non-teachers in how they evaluate young children's language use. The language attitude study that forms the basis for the article shows that on the whole there are few major quantitative differences between the response patterns for teachers vs. non-teachers. A more fine-grained qualitative analysis, however, shows that the teachers respond in a more "extreme" way than the non-teachers: teachers take a more positive attitude than non-teachers do to children who receive a general positive rating, whereas the child who was rated most negatively on the whole is judged even more harshly by the teachers than by the non-teachers.

Language attitudes can lie at the basis of behavioral patterns. The present study suggests that teachers, more than non-teachers, need to reflect on the strong effects that language use by young children has on their evaluations of these children. Such reflection will aid in avoiding teachers' language attitudes getting in the way of effective education for all the students they have under their wings and not just the good talkers among them.

Politieke en Sociale
Wetenschappen

PSW-Papers Bestelformulier

Naam: .....

Adres: .....

.....
.....

Stuur mij aub de volgende PSW-Papers:

No	Auteur en titel	Aantal
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....

Totaal: 100 Bfr X .....

Gelieve dit formulier terug te sturen naar:
Redactiesecretariaat Psw-papers,
Departement Politieke en Sociale Wetenschappen, UIA,
Universiteitsplein 1, B-2610 Wilrijk, België
Fax: ++ 32 (0)3 820 28 82 Email: pswpaper@uia.ua.ac.be

PSW-Papers Order form

Name: .....

Address: .....

.....

.....

Please send me the following PSW-Papers:

No	Author and title	Quantity
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....
.../...	.....	.....

Total: 100 Bfr X .....

Please return this form to:
Redactiesecretariaat Psw-papers,
Departement Politieke en Sociale Wetenschappen, UIA,
Universiteitsplein 1, B-2610 Wilrijk, België
Fax: ++ 32 (0)3 820 28 82 Email: pswpaper@uia.ua.ac.be

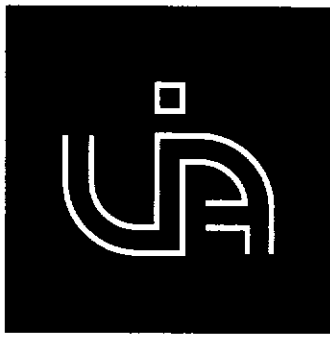

ONS CONTACT GEEFT ENERGIE.

Tientallen keren per dag hebben wij contact met elkaar. Elke keer u het licht aansteekt, de televisie of de verwarming aanzet. Elke keer u elektriciteit of aardgas nodig hebt, voor uw beroep of uw onderneming.

Tientallen keren per dag ervaart u hoe onze 16000 medewerkers steeds klaar staan. Om op elk moment van de dag of nacht de energie te leveren waarop u rekent.

ELECTRABEL

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

